

естрадного колективу (спеціалізація – «Естрада»).

Для реалізації можливості викладання естрадного вокалу в сучасній школі студенти факультету мистецтв мають можливість вивчати дисципліну «Основи викладання дисципліни за фахом («Естрадний спів (вокал)»).

Метою курсу є удосконалення практичної та методичної підготовки вчителів музики загальноосвітньої школи, їх професійний розвиток з метою підвищення можливостей їх самореалізації у сучасній школі.

Студент в результаті вивчення курсу має знати: основні закономірності вокальної педагогіки; засоби діагностування та визначення типу вокального голосу; прийоми розвитку вокального дихання, правильного звукоутворення, дикції, артикуляції; вимоги до добору вокально-технічних вправ та навчального естрадного репертуару; та уміти: визначати тип вокального голосу; застосовувати прийоми усунення вокальних недоліків; добирати естрадний вокальний репертуар; складати індивідуальний план розвитку вокальних здібностей учнів.

Цей курс покликаний розширити можливості застосування на практиці знань, здобутих в процесі вивчення курсів з естрадного вокалу та ансамблю, має беззаперечно велике значення для формування особистості майбутнього педагога. Перевірити рівень засвоєння таких знань покликана педагогічна практика.

Розширення міжпредметних зв'язків курсів «Естрадний спів (вокал)», «Естрадний вокальний ансамбль», «Основи викладання дисципліни за фахом («Естрадний спів (вокал)»», спецкурс «Основи звукорежисури» та нормативних курсів, що викладаються на факультеті мистецтв («Історія зарубіжної музики», «Всесвітня історія музики», «Гармонія», «Сольфеджіо», «Поліфонія», «Аналіз музичних творів», «Хорознавство», «Хорове диригування», «Читання хорових партитур», «Методика музичного виховання» тощо) сприятиме більш якісній підготовці студентів до педагогічної практики, а також підвищенню конкурентоспроможності випускників на сучасному ринку праці. Акцентується увага на необхідності вивчення, зокрема в ракурсі історії музики, аналізу музичних форм, гармонії, також «класичних» українських та закордонних зразків різних форм і стилів музичної та пісенної естрадної творчості. Тому постає питання про необхідність перегляду та адаптації програм дисциплін напряму 6.020204 Музичне мистецтво (Вчитель музики та керівник шкільного естрадного колективу (спеціалізація – «Естрада») денної форми навчання відповідно до сучасних умов і врахування у них надбань сучасного естрадного мистецтва.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк В. Г. Постановка голосу: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. Г. Антонюк. – К. : Вища школа, 2000. – 212 с.
2. Голубев П. В. Поради молодим педагогам-вокалістам / П. В. Голубев. – К. : Музична Україна, 1983. – 80 с.
3. Дмитриев Л. Б. Основы вокальной методики / Л. Б. Дмитриев. – М. : Музыка, 1968. – 378с.
4. Дрожжина Н. В. К проблеме сочетания эстрадного вокала с хореографией и пластикой / Н. В. Дрожжина // Проблемы взаимодействия искусства, педагогики та теорії і практики освіти: 36. наук, праць. – Вип. II. – Харків : Стиль-Іздат, 2003. – С. 107 – 114.
5. Дрожжина Н. В. Функції мікрофону у вокальному виконавстві на естраді / Н. В. Дрожжина // Проблемы взаимодействия искусства, педагогики та теорії і практики освіти: 36. наук, праць. – Вип. 15. – X. : ХДУМ ім. Котляревського, 2005. – С. 77 – 86.
6. Євтушенко Д. Питання вокальної педагогіки / Д. Євтушенко. – К., 1987 – 187 с.
7. Конников А. П. Мир эстрады / А. П. Конников. – М. : Искусство, 1980. – 272 с.
8. Микита М. Практичні основи вокального мистецтва / М. Микита. – К., 1985. – 232 с.
9. Музична естрада. Словник / Укладач В. М. Откидач. – X. : Видавець І. В. Якубенко, 2004. – 445 с.

УДК 37.018.43

**Моцак С. І.**

канд. пед. наук, доцент Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка

### ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

*У статті розглядається питання формування громадянської компетентності учнів у процесі навчання історії України в старшій школі.*

**Ключові слова:** компетентність, громадянська компетентність, компетентнісний підхід, громадянськість, складові громадянської компетентності.

**Моцак С. И. Формирование гражданской компетентности в процессе обучения истории Украины.** В статье рассматривается вопрос формирования гражданской компетентности учеников в процессе изучения истории Украины в старшей школе.

**Ключевые слова:** компетентность, гражданская компетентность, компетентностный подход, гражданственность, составляющие гражданской компетентности.

**Moцаk S. I. Forming of civil competence in the process of teaching of history of Ukraine.** In the article the question of forming of civil competence of students is examined in the process of studies of history of Ukraine at senior school.

**Key words:** *competence, civil competence, kompetentnisniy approach, gromadyanskist', constituents of civil competence.*

Сьогодні людина, для якої демократія та громадянське суспільство є природним середовищем для задоволення її особистих і суспільних інтересів, визнається основною цінністю демократичного суспільства. Життя вимагає від особи не лише громадянської активності, а й усвідомлення нею власної ролі й значення в житті суспільства та відповідальної дії згідно з власними переконаннями і цінностями.

За цих умов особливого значення набуває громадянська компетентність, формування якої у школярів вимагає посилення уваги до цього завдання загальної середньої освіти. Посилення виховної функції освіти, формування на шкільних уроках громадянськості, працелюбності, моральності, поваги до прав і свобод людини, любові до Батьківщини, сім'ї, природи повинні розглядатися як один з найважливіших напрямів державної політики в сфері освіти.

Цілеспрямоване формування громадянської компетентності учнів передбачає реалізацію в освіті компетентнісного підходу. Спрямованість системи освіти на переважне засвоєння системи знань, яка була традиційною й виправданою ще декілька десятиліть тому, вже не відповідає сучасному соціальному замовленню, яке вимагає виховання самостійних, ініціативних і відповідальних членів суспільства, здатних ефективно взаємодіяти у розв'язанні соціальних, виробничих і економічних задач. Як зауважують вчені, в умовах інформаційного суспільства необхідним є перенесення акцентів у результатах навчання з принципу адаптивності на принцип компетентності випускників освітніх закладів.

Разом з тим, за висновками вітчизняних та зарубіжних експертів, зміст сучасної шкільної освіти в Україні не в повній мірі відповідає потребам суспільства та ринку праці, не завжди спрямований на набуття необхідних життєвих компетентностей. Школа сьогодні недостатньо навчає школярів приймати самостійні рішення, використовувати інформаційні та комунікаційні технології, критично мислити, вирішувати конфлікти тощо.

Забезпечити розвиток громадянської компетентності, громадянських цінностей і орієнтирів особистості, а також формувати відповідні знання, уміння, навички та ставлення, які є умовою ефективною та відповідальною участі громадян у політичному житті суспільства, покликані різні предмети, зокрема й історія. Проте аналіз шкільної практики показує, що сучасна історична освіта лише частково спрямована на системну роботу з формування громадянської компетентності учнів, а основний акцент у викладанні зроблено лише на формуванні в учнів історичних знань.

Сьогодні компетентнісний підхід є предметом вивчення Н. Бібік, Л. Боголюбова, В. Болотової, О. Бондаревської, Т. Волобуєвої, Т. Воронової, І. Єрмакова, Е. Зеєра, І. Зимньої, М. Зуєва, Н. Калініної, В. Краєвського, О. Крисана, С. Кульневича, О. Лебедева, О. Локшиної, М. Лук'янова, М. Нікандрова, О. Овчарук, О. Пометун, Дж. Равена, Б. Рея, М. Рижакова, Р. Рогожнікова, В. Серікова, Л. Сохань, О. Сухомлинської, І. Тараненка, Г. Халаша, Л. Хоружої, А. Хугорського, С. Шишова та ін., у яких розкрито сутність поняття компетентнісного підходу в освіті, висвітлено шляхи та умови формування компетентності учнів.

Поняття та шляхи формування громадянської компетентності учнів проаналізовані у працях Р. Даля, В. Зікратова, Х. Мюнклера, О. Пометун, Е. Слабунової. У працях цих та інших вчених обґрунтовано можливість ефективного використання міжпредметного підходу у формуванні громадянської компетентності.

Вивченню питань розвитку громадянськості школярів присвячені дослідження В. Маленкова та О. Сухомлинської. Проблематика громадянського виховання розкрита в роботах П. Вербицької, М. Рагозіна, І. Тараненко, К. Чорної та ін.

**Метою** статті є з'ясувати, яким чином зміст шкільного курсу історії України і організація сучасної освіти можуть бути зорієнтовані на розвиток громадянської компетентності молоді та шляхи їх формування [45].

На думку О. Пометун, компетентність – це складна інтегрована характеристика особистості, під якою розуміють набір знань, умінь, навичок, ставлень, що дають змогу ефективно провадити діяльність або виконувати певні функції, забезпечуючи розв'язання проблем і досягнення певних стандартів у галузі професії або виді діяльності [5]. Під поняттям «компетентнісний підхід в освіті» дослідниця розуміє спрямованість освітнього процесу на формування й розвиток основних базових і предметних компетентностей особистості.

Велику роль у процесі формування громадянської компетентності старшокласника відіграє існуюча у суспільстві система освіти. У старшій школі завдання, зміст та функції освіти, як і процес формування громадянської компетентності старшокласника, має свої особливості.

Будь-яка модель навчання має відповідати сучасним уявленням про структуру цього процесу. Основні компоненти процесу навчання історії виявляються і функціонують комплексно, як система. Вони взаємодіють, взаємовпливають і визначають один одного. Зміна, наприклад, цілей і завдань навчання історії, обов'язково призводить до трансформації змісту та організації навчання, яка є тим більш глибокою, чим радикальніше змінюються цілі. Якщо цей процес на рівні мети і завдань має бути зорієнтований на формування громадянської компетентності у старшокласників, то це обумовлює відповідні зміни в інших компонентах процесу навчання.

Насамперед це стосується змісту як обов'язкового та найважливішого компоненту процесу навчання. Як відомо, зміст освіти є головним засобом цілеспрямованого навчання. Сучасні погляди на його структуру передбачають такі складові: знання, вміння, навички, які відбивають досвід репродуктивної і творчої

діяльності, а також емоційно-ціннісних відносин [1, с. 4]. Зміст навчання, орієнтованого на формування громадянської компетентності особистості, зокрема включає в себе оволодіння старшокласниками ціннісним життєвим досвідом.

Відповідно зміст шкільної історичної освіти – один з компонентів процесу навчання історії, певна система історичної інформації, яка засвоюється у вигляді історичних знань; умінь і навичок, в яких особистість засвоює вже відомі способи діяльності; досвіду творчої пізнавальної діяльності у розв’язанні проблем, що вирішувались людством у минулому; досвіду ставлення до світу, до людей, до себе, що може забезпечити емоційно-ціннісний розвиток особистості [6, с. 5]. Відповідно бачимо, що саме зміст історичної освіти має забезпечити ефективне формування трьох складових громадянської компетентності старшокласника: когнітивної, мотиваційної та операційної: когнітивна складова передбачатиме оволодіння учнями необхідною громадянською інформацією; операційна – необхідними прийомами пізнавальної спільної аксіологічної діяльності; мотиваційна – інтеріоризацію громадянських цінностей суспільства в особистісні, перетворення їх у соціальні якості, що виявляються у повсякденній поведінці як риси громадянськості на емоційно-чуттєвому рівні.

Зміст освіти має бути чітко орієнтованим на результат – формування громадянської компетентності особистості. Формування результатів навчання як зі всього курсу, так і на окремому уроці, щоб сприяти успішності формування громадянської компетентності особистості, має відповідати таким вимогам: висвітлювати результати навчальної діяльності учнів, а не вчителя; чітко відбивати рівень навчальних досягнень щодо формування складових рис громадянськості, який очікується в результаті уроку, тобто передбачати: 1) обсяг і рівень засвоєння учнями громадянських знань, що буде забезпечений; 2) обсяг і рівень розвитку громадянських умінь, який буде досягнуто; 3) ставлення (оцінки) учнів до явищ, подій, процесів, засвоєних на уроках, що забезпечує розвиток емоційно-ціннісної сфери учнів, вплив на їх переконання, характер, поведінку тощо [7].

Аналіз і узагальнення цих документів дозволили нам визначити структурні елементи змісту освіти в старшій школі відповідно до складових громадянської компетентності.

Зміст освіти, який може забезпечити в особистості формування когнітивної складової громадянської компетентності, має містити такі громадянські знання: політологічні, правові, економічні, людинознавчі (соціальні), філософсько-культурологічні, у політичній сфері, у правовій сфері, морально-особистісні, пізнавальні.

Формування мотиваційної складової рис громадянськості передбачає засвоєння на емоційно-чуттєвому рівні та інтеріоризацію таких громадянських цінностей, ставлень, установок суспільства: загальнолюдських, демократичних (громадянського суспільства), національних.

Аналіз Державного стандарту галузі «Суспільствознавство» свідчить про те, що у вступній частині цього документу задекларовані завдання розвитку громадянської компетентності особистості засобами цієї освітньої галузі [2]. Завдання суспільствознавчої освіти, відповідно до тексту, «полягає у створенні умов для свідомої орієнтації учнів у сучасному світі, суспільстві, формуванні у них відповідної активної соціальної та громадянської позиції, підвищенні рівня духовної культури школярів, культури спілкування і діяльності, для сприяння їх соціалізації, активному включенню в соціально-політичне та економічне життя суспільства, свідомому вибору та підготовці до майбутньої професійної діяльності» [2]. Цю мету конкретизовано у завданнях галузі для старшої школи, які передбачають: виховання в учнів толерантного ставлення та поваги до інших народів, правової свідомості, економічного мислення; формування в учнів почуття власної гідності, відповідальності, особистого ставлення до подій та явищ суспільного життя, здатності мати власну активну життєву позицію, робити свідомий вибір, визначати особисті цілі, спрямовані на розвиток суспільства, держави, забезпечення власного добробуту та добробуту своєї родини; виховання в учнів рис патріота України; виховання активного, компетентного громадянина; створення умов для свідомої орієнтації учнів в сучасному світі, суспільстві, формування в них активної соціальної та громадянської позиції, сприяння включенню школярів в соціально-політичне та економічне життя суспільства; підготовка учнів до майбутньої професії діяльності [2, с. 22].

Стандартом передбачений зміст історичної освіти і відповідні результати його засвоєння, що досягаються в курсі історії України в старших класах. Зокрема названі такі елементи навчального матеріалу: «Протистояння демократії і тоталітаризму. Українська революція початку ХХ століття. Здобуття Україною державної незалежності. Україна за тоталітарного режиму. Україна у Другій світовій війні. Велика Вітчизняна війна. Втрати та героїзм українського народу в Другій світовій війні. Післявоєнна відбудова розвитку України. Соціальний, політичний та економічний розвиток країн світу в другій половині ХХ та на початку ХХІ століть. Розвиток культури. Сучасність. Україна в умовах незалежності. Науково-технічний прогрес. Постіндустріальне суспільство. Зростання ролі освіти і знань. Цінності та якості, притаманні громадянину демократичного суспільства. Україна та інтеграційні процеси в Європі; місце і перспективи України в глобалізованому світі» [9, с. 27].

У діючій програмі з історії України (10 – 11 клас) цей зміст вивчається у таких темах у 10-му класі: 1. Україна в Першій світовій війні; 2. Українська революція; 3. Україна в боротьбі за збереження державної незалежності (1918–1920); 4. Українська РСР в умовах нової економічної політики (1921 – 1928); 5. Радянська модернізація України (1929 – 1938); 6. Західноукраїнські землі в 1921–1938 роках; в 11-му класі: 1. Україна під час Другої світової війни (1939 – 1945). Велика вітчизняна війна; 2. Післявоєнна відбудова і розвиток України в

1945 – початку 50-х років; 3. Україна в умовах десталінізації (1953 – 1964рр.); 4. Україна у період загострення кризи радянської системи (середина 60-х – початок 80-х років); 5. Розпад Радянського Союзу і відродження незалежності України; 6. Україна в умовах незалежності [8].

У програмі також визначені предметні уміння, які формуються на уроках. Серед них можна знайти ті, що працюють на формування громадянської компетентності особистості, складаючи її операційну складову [9]. Серед них уміння: порівнювати, пояснювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб, спираючись на здобуті знання, на основі альтернативних поглядів на проблеми на основі здобутих із різних джерел знань; працювати з усіма доступними джерелами знань, самостійно добувати історичну інформацію; аргументовано, на основі історичних фактів обстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему, толерантно ставитися до протилежних думок, виявляти розбіжності в позиціях, критично ставитися до тенденційної інформації; оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських цінностей; визначати роль людського чинника в історії, давати різнобічну характеристику історичним особам, розкривати внутрішні мотиви їхніх дій; брати участь у шкільній дискусії, конференції.

Зміст курсу історії України в старших класах створює необхідні можливості для повноцінного формування всіх трьох складових цих рис.

У програмі, так само як і у Стандарті освітньої галузі «Суспільствознавство», не наголошується на необхідності формування громадянських цінностей, ставлень, установок учнів, тобто мотиваційної складової як результату навчання історії України в старших класах.

Якщо доповнити ці прогалини у державних програмах, якими врегульовано історичну освіту в Україні, то повноцінне засвоєння її змісту, на наш погляд, може створити всі можливості для формування громадянської компетентності старшокласника засобами історії України.

Зміст курсу історії України в старших класах створює необхідні можливості для повноцінного формування всіх трьох складових цих рис. Треба тільки зауважити, що деякі елементи операційної складової, такі як наприклад, уміння ефективно спілкуватися, застосовувати моделі поведінки, характерні для високої культури міжлюдських (міжгрупових і міжособистісних) взаємин і т.п. мають формуватись на уроках історії лише за умови застосування інтерактивних технологій навчання. Орієнтованість процесу навчання історії на формування у старшокласників громадянської компетентності потребує і відповідних змін в організації навчання. Прикладом є розроблені нами уроки з теми: «Україна під час Другої світової війни (1939 – 1945). Велика вітчизняна війна (1941-1945 рр.)».

Отже, когнітивна складова формування рис громадянськості реалізується через інформаційний компонент історичного змісту. Операційна складова може бути значною мірою сформована через відповідні методи, форми, технології навчання. Мотиваційна складова за умови відповідної взаємодії вчителя і учнів формується, якщо емоційно-оцінювальна діяльність пронизує всі елементи навчання й безпосередньо передбачена у результатах навчання [6].

Проте перетворення історії України в предмет – „носіть” для розв’язання таких завдань потребує певних змін у навчальному матеріалі і методах навчання. Внесення змін у процес навчання історії України, які можуть забезпечити системне, тобто з уроку в урок, формування компонентів громадянської компетентності учнів, передбачає дотримання таких методичних умов: орієнтація результатів навчання на формування когнітивної, операційної та мотиваційної складових громадянської компетентності; наявність у навчальному змісті курсу сюжетів, що забезпечують формування у школярів необхідних громадянських знань, умінь, цінностей, ставлень; організація навчального процесу, яка дозволяє перетворити учня на активно діючий суб’єкт навчання. Це потребує суттєвих змін як у змісті, так і в організації навчання історії. Зокрема зміст історичної освіти має забезпечити ефективне формування трьох складових рис громадянськості: когнітивної – через історичний навчальний матеріал, мотиваційної – шляхом організації відповідної емоційно-оцінювальної пізнавальної діяльності учнів та операційної через відповідні методи, форми, технології навчання, насамперед активні та інтерактивні.

Таким чином, громадянська компетентність є базовою складовою компетентнісного підходу в сучасній вітчизняній освіті. Наведені міркування дозволяють нам стверджувати, що формування громадянської компетентності старшокласника у процесі навчання історії України в 10-11 класах може бути ефективним, якщо: результати навчання орієнтовані на формування когнітивної, операційної та мотиваційної складових громадянської компетентності; навчальний зміст курсу історії України матиме необхідні громадянські знання, способи діяльності, цінності, ставлення; організація навчального процесу забезпечуватиме постійно активну позицію учнів у навчанні.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Н. М. Бібік. – К. : К.І.С., 2004. – С. 47 – 53.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти // Історія в школах України. – 2004. – № 2. – С. 2 – 7.
3. Законодавчі акти України з питань освіти / Верховна рада України. Комітет з питань науки і освіти: офіційне видавництво. – Київ. : Парламенське видавництво, 2004. – 404с.
4. Зеер Э. Ф. Компетентностный подход к образованию / Э. Ф. Зеер. – Режим доступа: // <http://www.urogao.ru/>.
5. Пометун О. Забезпечити формування предметної історичної та громадянської компетентності учнів /

- О. Пометун // Історія в школах України. – 2008. – № 7 – 8. – С. 3 – 6.
6. Пометун О. І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки / О. І. Пометун // Вісник програм шкільних обмінів. – 2005. – № 23. – С. 18 – 20.
7. Пометун О. Сучасні цілі та завдання шкільної історичної освіти в Україні / О. Пометун, Г. Фрейман // Історія України. – № 19. – С. 8 – 13.
8. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія України. 10–11 класи. Профільний рівень. Суспільно-гуманітарний напрям, історичний профіль. – Режим доступу: [www/osvita.ua](http://www/osvita.ua)
9. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Історія України. 5–11 класи; Всесвітня історія. 6–11 класи / Міністерство освіти і науки України. Головне управління змісту освіти / В. Власов (підгот.). – К.: Шкільний світ, 2001. – 86 с.
10. Серова Г. В. Концептуальні підходи до конструювання змісту шкільної історичної освіти: сучасний погляд / Г. В. Серова // Історія в школі. – 2004. – №4. – С. 6 – 9.
11. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы / А. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58 – 64.

УДК 378.147:37.036

**Ревенко І. В.**

Харківський національний педагогічний  
університет імені Г. С. Сковороди

### ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

*У статті проаналізовано сучасні підходи до визначення поняття «індивідуальний підхід».*

**Ключові слова:** індивідуальний підхід, індивідуалізація навчання, індивідуальні особливості, естетичні якості особистості.

**Ревенко І. В.** *Индивидуальный подход в подготовке будущего учителя к художественно-эстетическому воспитанию школьников. В статье проанализированы современные подходы к определению понятия «индивидуальный подход».*

**Ключевые слова:** индивидуальный подход, индивидуализация обучения, индивидуальные особенности, эстетические качества личности.

**Revenko I.** *Individual approach to training of future teachers to artistic and aesthetic education of schoolchildren. The modern approaches to definition of concept «individual approach» are analyzed in the article.*

**Key words:** individual approach, individualization of studies, individual characteristics, person's aesthetic qualities.

Розвиток сучасної системи вищої освіти в Україні характеризується гуманістичною спрямованістю, що виражається у ставленні до людини як до найвищої соціальної цінності, у визнанні унікальності кожної особистості. В умовах гуманізації навчально-виховного процесу у вищому педагогічному навчальному закладі особливого значення набуває забезпечення індивідуального підходу до майбутнього вчителя з метою створення оптимальних умов для професійного та особистісного розвитку кожного студента шляхом використання таких форм, методів і засобів навчання, що відповідають його природним задаткам, можливостям, враховують інтереси, прагнення та потреби.

Вивченню індивідуальних особливостей особистості присвячені психолого-педагогічні дослідження Л. Виготського, Г. Костюка, В. Крутецького, С. Максименка, Д. Ніколенка, С. Рубінштейна, Б. Теплова та інших дослідників. Загальнопедагогічні основи індивідуального підходу до учнів у навчально-виховному процесі розкриті в працях А. Бударного, А. Кірсанова, Є. Рабунського, І. Унта та інших науковців. Різні аспекти проблеми індивідуального підходу до майбутнього вчителя в процесі його професійної підготовки розглядаються в працях Ю. Бабанського, Ф. Гоноболіна, В. Загвязинського, М. Данилова, Н. Кузьміної, П. Підкасистого, О. Піскунова, М. Скаткіна, В. Сластьоніна та інших учених.

Водночас проблема індивідуального підходу в художньо-естетичній підготовці майбутнього вчителя, зокрема питання визначення індивідуальних особливостей, що обумовлені естетичною свідомістю та власним естетичним досвідом особистості, залишаються недостатньо вивченими.

**Мета статті** – розглянути індивідуальні особливості майбутнього вчителя, які необхідно враховувати в процесі його підготовки до художньо-естетичного виховання школярів.

Проблема індивідуального підходу до особистості в процесі навчання та виховання не є новою. Вперше ідея врахування індивідуальних особливостей особистості зустрічається в творах античних філософів – Демокріта, Платона, Аристотеля. Теоретичні основи індивідуального підходу як важливого педагогічного принципу були закладені працями видатних педагогів минулого А. Дістервега, Я. Коменського, Д. Локка, Й. Песталоцці, Ж. Руссо, в яких принцип природовідповідності розглядався як вимога побудови навчально-виховного процесу відповідно до індивідуальності дитини, її характеру, здібностей, пізнавальних можливостей тощо.

У вітчизняній педагогіці проблема індивідуального підходу до учня в різних видах навчально-виховної діяльності почала активно розроблятися освітянами з середини ХХ століття.